

A költészet és az egyetemi sajtó ünnepén

Kettős ünnepre, a költészet napjára és a szegedi felsőoktatási intézmények lapja, a Szegedi Egyetem fennállásának 25. évfordulójára emlékeztünk az április 11-i rendezvénysorozaton.

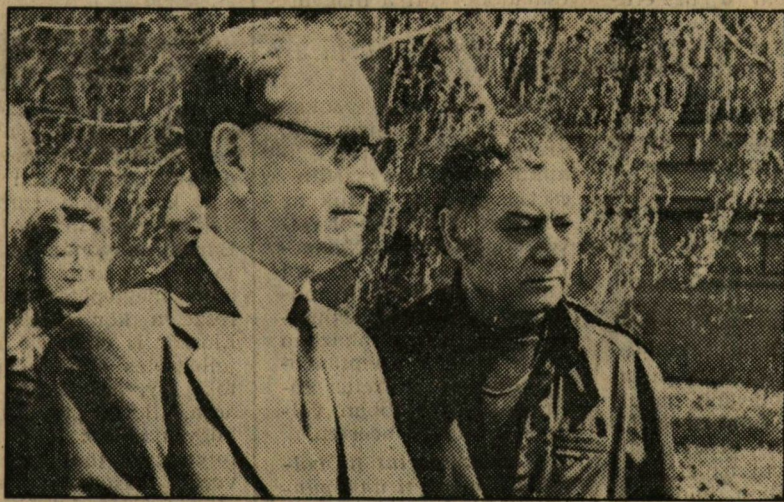
József Attila születésnapján a róla elnevezett tudományegyetem központi épületének aulájában 11 órakor Csoóri Sándor mondott személyes hangvételű beszédet a költészet napja alkalmából. A szónok azzal kezdte mondandóját, hogy a költészetet nehéz egy mesterségesen kijelölt napon ünnepelni. A költő számára akkor jelenthet csak ünnepet a vers, ha sikerült benne valamit megragadnia, fölfedeznie. Más körülmények között inkább csak küzdelem és gond a költészet: örökös készenlét, bizonytalanság, világihiány. Ráadásul az ünnepelés még azért is nehéz, mert manapság egyre többen elfordulnak a költészettől, lemondanak róla. Az európai könyvkiadás mutatószámait figyelve is azt állapíthatjuk meg, hogy a huszadik század embere sokkal inkább a világ szétszedésére, összerakására, a nagymestere lett, a racionalizmusból kifejlődő elemzések, a költészet szubjektívabb érzelmeformáit félretolta... A tények és a nagy, személytelen folyamatok terepe lett ez a világ. A ravaszul kifinomult civilizáció, politikáé, és a különféle diktatúrák. Bármelyik oldalról is nézzük, nagy erők mozognak benne, hogy a személyiségeket összezúgorítsák. Az eredményből kiindulva, sokan el is fogadják, hogy a szubjektumot képviselő költészet fölött elmúlt az idő. Csoóri Sándor szembeállt ezzel a fölfogással.

A költészet fölismerései tehát fontosak ma is. A személyiség sehol nem tud olyan pórén, hatalmasan, a végtelenség fókuszában állva megmutatkozni, mint a költészetben. A versek ugyanis mindig az ÉN-re támaszkodnak. Az ÉN fájdalomra, öröme, szorongására. S azt totalizálják. De lírai én-jével csak rossz költő élhet vissza. Hogy mi minden beleférhet ebbe a lírai énbé, az előadó Ady Endre példáját említette. Szerinte Ady költészetében ott van a magyarság egész történelme, lélektana, ott vannak elborulásai. Nem véletlen, hogy Magyarországon évszázadokon át a poézis lett az élre kerülő műfaj, hogy a nemzetet megtörténő dolgok változatosságát nem a külső valóságban, nem az eseményekben mutatták, hanem a lélek belső világában. A nagy ismétlődések a történelemkönyvekből és a verseskötetektől egyaránt kiolvashatók.

Abban, hogy mára megcsapant a vers iránti érdeklődés, Csoóri nem a műfajt hibáztatja. Jóval inkább az általános el lehetetlenülést: a kultúrában, az erkölcsök világán belül. A költészet válsága mindig is az ember válságát jelentette.

A költészet napján a körülményeket kellene megvizsgálnunk. A szemet szűrő ellentmondásokat. Ilyen ellentmondás például az is, hogy a huszadik századi emberiség műszakilag sokkal előbbre tart, mint erkölcsileg. Vagy ami ebből következik: a cselekedeteink mozgatórugói ugyanazok, mint régen: szeretet, bosszú, s a többi, de az eszközeink hihetetlenül megváltoztak — a következményeket képtelenek vagyunk fölmérni.

De egyébként is: mióta él az ember, léteznie kell a költészetnek is. Legfőbb bizonyosága ennek a népköltészet. A népköltészetben még sose kérdezte meg senki: szükség van-e versre? Ott magából értetődően szólalt meg a legősibb igény. Az ÉN fontolgatások nélkül fejezte ki magát: „Nem arról hajnallik, amerről hajnallott, / magam sorsa fölől szomorú hirt hallok.” Vagy: „Majd elsirat az a madár, / ki az ég alatt gyászban jár.” Hasonló érzelmek kifejezése nélkül nem eleven a világ. Mert a madár csak madár, a kő az csak kő, a lámpaszlop lámpaszlop. A világ csak az egyén mosolyából nő meg, vagy az egyén árvaságától sötétül el. Úgy általában nem ábrázolható semmi a világból. Mert a világ csak akkor fogható föl a maga teljességében, amikor épp búcsúzik az ember, amikor megérkezik, amikor szeret, amikor sirat valakit. Ezek a pillanatok a költészet pillanatai.

Csákány Béla és Csoóri Sándor a koszorúzáson

Az előadó szerint sokan azért fordultak el a lírától, mert idegen nekik a modern vers. Ilyesek, szokatlanok és zeneitlenek a rimteien sorok. Ezenkívül gyakran még követhetetlenek is. Tagadhatatlanul sok igazság van a megjegyzésekben. De kevés esztétikai magyarázattal minden új és szokatlan vonása megfejtethető. A huszadik században nemcsak a közlekedési eszközök gyorsultak föl, de az élményelzárás folyamata is. Érdemes ilyen alapon összehasonlítani Petőfi Négy ökrös szekerét József Attila Odájával. A Petőfi-vers nem más, mint egy lassan bontakozó élmény kiteljesedése. Az Oda csupán villanásos élmény mozaikokból összeálló teljessége. A helyszíne nem egy megjelölhető út vagy térség, mint Petőfi esetében. Nem, mert a helyszíne: a mindenség maga, s az ideje is a mindenség idejéhez igazodik. Természetesen ehhez igazodik a képzelet mozgalmassága, a költő képek, asszociációk csilágrajzása is.

Az előadó végezetül arról vallott, hogy neki magának mit jelent a költészet. Abból indult ki, hogy a személyiség „birtokában” vannak elidegeníthetetlen tartományok. Ilyenek a nemiség, a szerelem, a részvét, a hit, az erkölcs belső világa. Ezek a legmélyebben fekvő és utolsó tartományok az embernek. Ezeket csak megemmisítés közben lehet tőle elvenni. Másiként nem veheti el tőle se politikai hatalom, se egy másik ember. És Csoóri Sándor szerint ebben az érthetetlen világban gyökerezik a költészet is. Nekünk ide, ezekbe a belső tartományokba kell visszahúzódnunk a külsővé vált világ erői elől. És ezt a belsővé tett világot kell a költészet segítségével mozgósítani ahhoz, hogy a világ újra a miénk lehessen, és időről időre sorsunkat is ihletetlen élhessük át.

Csoóri Sándor költészet napi gondolatait egyetemisták által előadott versek fogták keretbe, majd az ünnepség résztvevői megkoszorúzták József Attila szobrát.

Negyedszázados jubileumát ühleti a felsőoktatási intézmények lapja, a Szegedi Egyetem. Ez alkalomból délután bensőséges ünnepségen találkoztak a József Attila Tudományegyetem, a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola vezetői az újság egykori és mai szerkesztőivel, munkatársaival, a lap szerkesztőbizottságának tagjaival. A baráti találkozó házigazdája, dr. Anderle Adám, a JATE párttitkára bevezetőjében hangsúlyozta, hogy az egyetemi lapnak nem a „zoldos”, hanem a „harcostárs” szerepét szánják, és várják el továbbra is. A felsőoktatási intézmények megjelent vezetői — dr. Csákány Béla, a JATE rektora; dr. Csernay László, a SZOTE tudományos rektorhelyettese; dr. Békési Imre, a JGYTF főigazgatója — szellemeesen ismertették az elmúlt 25 esztendő legfontosabb történéseit. Az egyetemi lap felől szerkesztője, Gróf Róza az újság törekvéseiről, a lapgazdák és a szerkesztőség kapcsolatáról szólt. Az „elődök” nevében Papp Lajos — aki egyetemi lapszerkesztőből a Napjaink című folyóirat főszerkesztőjévé vált — mondott köszönetet az intézmények vezetőinek, hogy az újság és munkatársai előtt e jó hangulatú találkozó formájában is tisztelgenek. Hogy az ünnepség még emlékezetesebbé váljon, Gróf Róza Kiváló Dolgozó kitüntetését vehet

tett át Kispál Antaltól, a Csongrád Megyei Lapkiadó Vállalat igazgatójától; a megjelentek pedig ajándéktárgyakat kaptak. A 25 esztendő Szegedi Egyetemét köszöntő rendezvény a JATE dolgozói klubjában állófogadással zárult.

Lapunk korábbi szerkesztői, illetve munkatársai közül Papp Lajostól, illetve Veress Miklóstól kértünk villáminterjút.

A Napjaink főszerkesztője Papp Lajos, aki 1963 áprilisától 1969 szeptemberéig szerkesztette a Szegedi Egyetemet, a következőket mondta: „Büszke vagyok arra, hogy a Napjaink elég kemény dolgokat engedhet meg magának a publicisztikában, a tanulmánytól az irodalmi riportig, valamennyi műfajban. Fontos szerepük volt a tokaji író-tábor létrehozásában. Az évenként augusztus 20—31. között megrendezett tanácskozáson izgalmas témákat vitatunk meg. Az idén a kultúrokológiáról lesz szó, az egyik előadó Király Zoltán lesz. A mai Szegedi Egyetemről annyit, hogy szerintem bizonyos témák hiányoznak. Kevés az élő riport. Ríporttal lehet igazán olvasókat szerezni. Jók és szűkségesek a viták is, de ezek gyakran csupán „utánlövés”, a viták vitái. Hiányzik még egy szerkesztett sport- és társasági rovat is. Régen, az én időmben, az utolsó oldalon ilyen témák kaptak helyet.”

Veress Miklós 1963—69 között dolgozott a Szegedi Egyetemen. Ő volt a lap első munkatársa. Ma a Magyar Írók Szövetségének főtákkára, költő. Azt kérdeztük tőle, hogy miért vállalta e közelejt funkcióit, illetve mikor olvashatjuk újabb kötetét. „Az utóbbi időben kedvezőtlenül alakult a párttagok aránya, s szükség volt valakire, aki tartja a kapcsolatot az MSZMP-vel. Én vállaltam, mert 1969 óta vagyok párttag, s ma is vallom: a jövő számára fontos ideológiát ez a párt képviseli. A főtákkári teendőköt 3 évre vállaltam. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy mást nem tudtak megnyerni erre a feladatra. Engem Szegeden is úgy ismernek, hogy erőmön felül is vállalom azt, hogy dolgozom legyen. Két éve nem adtam le válogatott és új verseim kötetét, pedig készen van, sőt azóta is rengeteget írtam. De hiába van szerződés, ha időm nincs. Nekem pedig fontos, hogy az a majdan megjelenő könyv kötet legyen. Egyébként is állandó vívdást jelent, hogy egyszerre több dologra kell összpontosítanom. Nemcsak költő, hanem műfordító is vagyok, miközben bánt, hogy publicisztikai munkámról időhiány miatt le kellett mondanom.”

Az egész napos rendezvénysorozatot a Royal irodalmi kávéházban tartott irodalmi est zárta. Veress Miklós költészetéről valló szavai után a 25 éves Szegedi Egyetemben megjelent, a kelet-európai lét problematikussá voltát feldolgozó verseket olvasott föl a színház két művésze. Ezt követően az MTV szegedi stúdiójának bemutató előtti premierjéknél láthattuk a Hervay Gizella versei alapján készült, Zuhánások című filmetudót. Az alkotók közül Kun Zsuzsanna rendező és Hernádi Judit, a film főszereplője válaszolt a házigazda — Tandi Lajos — és a vendégek kérdéseire.

A költészet és az egyetemi sajtó napja is arra ösztökél, hogy nap mint nap felidézük Hervay versének sorait: „Mi van a szavakon túl, ahol már nem tudjuk magunkat elrejtetni a szóban...”

K. A. — U. I.

SZEGEDI

EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA

XXVI. évfolyam 6. szám

1988. április 26.

Ára: 2,30 Ft

„Még tét a jövőnk” (?)

A fenti címmel (persze, kérdőjelet nélkül fogadott el állásfoglalást a KISZ KB Egyetemi, Főiskolai Tanácsa. A testület április 15—16-i ülésén, a KB felhívása nyomán, megvitatta a Milyen szocializmust építsünk? vita tanulságait. A küldöttek álláspontja szerint az intézmények igen jelentős része nem tudta, hogy mit kezdjen az anyaggal és a vitasorozattal. Ezért valódi konzultációk, beszélgetések helyett legtöbbször külső előadókat hívtak és hallgattak meg. Az EFT így nem is ismerheti a régi véleményét, előzetes vita híján így csak saját testületi véleményét fogalmazhatja meg és képviselheti. Többen hangoztatták azt az elképzelést, hogy ez az állásfoglalás kerüljön be a párttervezet előzetes dokumentumai közé. Az alábbiakban közöljük az EFT állásfoglalását a „Milyen szocializmust építsünk?” akció kapcsán.

„A magyarországi szocializmus kialakult intézményrendszere átfogó, radikális reformra szorul. A társadalom egyre nagyobb rétegei számára megkérdőjeleződtek a hatalomgyakorlás módszerei, intézményei, a szocializmus korábban stabilnak hitt elvei, értékei. Politikai elveink és gyakorlatunk változtatási igénye szorosban összekapcsolódik a széles körű vezetőváltás sürgetésével.

Az intézményrendszer gyors, átfogó koncepció alapján megvalósuló reformjának lényegét az állampolgárok és közösségek öntevékenységének és önállóságának erősítése, a nyilvánosság bővítése, az érdekeszámítás helyett nyilvános érdeklődésre épülő társadalmi tervezés és gyakorlat kialakítása jelenti. Lehetővé kell tenni a pluralizmus szervezeti leképezését, maradéktalanul biztosítani kell az egyesülési jogot. Ezért szükségesnek tartjuk a demokratikus és hatékony működést szolgáló intézményes garanciák megteremtését. A társadalom demokratikus működésének feltétele a törvényesség minden szervezettel és állampolgárral szembeni egységes érvényesülése.

Jövőnk szempontjából kulcskérdés, hogy az MSZMP megnyílt szerepet vállalni a refor-

mok megvalósításában. A párt-demokrácia biztosításával, az alulról jövő vélemények szüntelen feldolgozásával kell biztosítani teremteni a voluntarista hibák elkövetése ellen. Biztosítani kell a kisebbségi vélemények képviselhetőségét, nyilvánosságra hozatalát. A párt hegemon szerepét kizárólag tagjainak, szervezeteinek politikai tevékenysége útján érvényesítse.

A párt mellett erősödjenek más politikai és társadalmi szervezetek érdektörvényező funkciója, önállósága, társadalmi nyilvánosságban alapuló érdeklődést, érdekegyeztető szerepe. Válassza meg az MSZMP elvi-politikai és a kormányzati, államigazgatási szervek gyakorlati végrehajtó szerepe. Növekedjen a kormány önállósága és felelőssége. Az egyes kormányzati programok mögött világosan és társadalmilag ellenőrizhetően jelenjen meg a vezetők felelőssége.

Tovább kell fejleszteni az országgyűlési és tanácsj választások rendszerét. Minden társadalmi szervezet rendelkezzen jelöltállítás joggal. A jelöltek folytathassanak választási kampányt. Ki kell dolgozni a helyi és országos népszavazásokról szóló törvényt. A képviselői frakciók szervezett működését lehetővé kell tenni.

A szocialista gazdaság ártótermelő gazdaság, amelyben a három tulajdonforma — állami, egyéb közösségi és magántulajdon —, valamint ezek különféle kombinációi tartósan egymás mellett léteznek. A gazdasági szabályozás legyen a tulajdonformáktól független (szektorsemleges). A monopóliumhelyzetek ne torzítsák a piaci mechanizmusok működését. Az országos és a kialakítandó helyi gazdaságpolitika egébe eszközeit viszont szélesebb társadalmi összefüggések, érdekek érvényesítése érdekében alkalmazza. Ezen érdekek közül legfontosabbnak a strukturális átalakulást tartjuk, amely biztosítja a magyar gazdaság alkalmazkodóképességének növekedését.

A piaci viszonyok hátrányos társadalmi helyzeteket szülő vagy újratermelő, létbiztonságot veszélyeztető hatásait a rászorultságon alapuló, hatékony szociálpolitikával, összehangolt foglalkoztatáspolitikai eszközökkel kell ellensúlyozni.”

FELHÍVÁS!

A JATE Galiba Kör 1988 őszén Szegeden megrendezi a társadalomtudományi öntevékeny csoportok országos találkozóját (a pontos időpontot később határozzuk meg). Felhívjuk az ország egyetemlein, főiskoláin működő politikai, társadalomtudományi öntevékeny köröket, csoportokat, hogy vegyenek részt a találkozón, egymás munkájának jobb megismerésére és kapcsolatok kialakítása érdekében.

A kétnapos rendezvény tervezett programja:

Első nap: — a csoportok bemutatkozása, tapasztalatcsere;

előadások a politikai rendszer helyzetéről, illetve az előadások vitája.

Második nap: — ifjúságpolitikai kérdéseknek, a KISZ szerepének megvitatása; új, öntevékenységre épülő egyetemi érdekvédelmi rendszer terének kidolgozása; közös állásfoglalás, illetve nyilatkozat elfogadása.

Kérjük, hogy minden csoport, kör, amely részt kíván venni a találkozón, e szándékát — javaslatival, tervezeteivel együtt — levélben jelezze, a következő címre: JATE, Galiba Kör, Szeged, Pf. 674 (6701).

GALIBA KÖR